

ІНТЕРАКТИВНО-КОМУНІКАТИВНА СКЛАДОВА ЗМІСТУ ПІДРУЧНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Петрук Оксана,

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник
відділу початкової освіти імені О.Я. Савченко,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

k.ordinat@ukr.net

Нині компетентнісний підхід є пріоритетним в освіті загалом, і в мовній зокрема. Це задекларовано в документах, які унормовують загальну спрямованість мовних курсів у школах України – державному освітньому стандарті та типових освітніх програмах.

У полі наших наукових інтересів – процес опанування української мови учнями закладів загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин. У школярів зазначеного типу освітніх закладів у початковій школі необхідно сформува-ти елементарний рівень комунікативної компетентності, окреслений нормативними документами. Так, на завершення початкового курсу української мови (як другої, неспорідненої) у здобувачів освіти мають бути сформовані уміння і навички, що забезпечать готовність спілкуватися українською мовою в обмеженому колі, розповісти про себе, родину, друзів, клас, свої уподобання, запитати, відповісти на запитання, тобто дадуть змогу їм проявити соціальну активність у межах власних потреб та інтересів.

Цілі навчання визначають, зумовлюють вибір підходів. Тому акценти мають зміщуватися на комунікативність, діалогізацію процесу навчання, розкриття практичної значущості української мови для зазначеної категорії здобувачів освіти. Значною мірою цього можна досягти використовуючи технології інтерактивного навчання. У перекладі з англійської мови («inter» – взаємний, «act» – діяти) слово «інтерактив» означає «здатний до взаємодії, діалогу».

Здійснений нами аналіз шкільної практики дає можливість стверджувати, що часто вчителі, маючи бажання до діалогізації навчального процесу, з огляду на брак часу, відведеного на засвоєння відповідного матеріалу, змушені відмовлятися від використання інтерактивних технологій. Така ситуація зумовлена, на наш погляд, такими фактами, як: 1) неузгодженість освітніх програм, що декларують пріоритетність формування комунікативної компетентності, з критеріями, за якими оцінюють

випускника початкової школи (здебільшого контролюється не здатність комунікувати, а рівень мовних знань); 2) неготовність учителів / брак досвіду реалізації інтерактивних технологій.

Один зі шляхів посилення комунікативності, діалогізації процесу навчання української мови вбачаємо в реалізації цих ідей у підручниках як моделях розгортання навчального процесу. Під час розроблення концепції нової лінійки підручників для початкового курсу української мови (як другої, неспорідненої) принцип інтерактивності визначений як один із базових (Петрук, 2018; Петрук 2019; Петрук 2020; Петрук 2021).

Він реалізується у двох формах: у безпосередньому зверненні до учнів, що здійснюється через формулювання завдань, а також в опосередкованому впливі через міжперсонажну комунікацію. Так, герої нової лінійки підручників – дівчинка-українка, хлопчик – представник відповідної національної меншини та робот Кіберик – належать до різних лінгвосоціумів, взаємодіють між собою, і саме через них, опосередковано, автор реалізує своє звернення до учнів.

Формулювання завдань підручників адекватні умовам реального спілкування, їх розмовна стилістика підкреслює схожість з інтерактивними моделями розмови, наближеними до реальної комунікації. Одним зі способів посилення інтерактивності завдань є такі формулювання, котрі спонукають учня / ученицю долучитися до процесу взаємодії комунікантів (персонажів підручника, героїв художнього твору), застосовувати / спиратися на власний навчальний і життєвий досвід.

Не менш важливий інший бік принципу інтерактивності: непрямий вплив учнів на автора посібників. Процесу створення підручників передувала копітка робота з вивчення інформації про адресата навчальної книжки – учнів, які належать до певної національної меншини. Дослідженню підлягала культура народу, традиції, історія, специфіка побуту. Акумуляована соціокультурна інформація слугувала для окреслення найрізноманітніших комунікативних ситуацій у межах програмових вимог, а також для визначення певного стилю поведінки персонажів посібників, що відображав їхню культурну ідентичність. Крім того, була досліджена система мови, яка є рідною / першою для учнів: здійснений порівняльний аналіз обох мов та його методична інтерпретація дозволили передбачити як можливі труднощі, так і той матеріал, що може стати опорою в опануванні української мови.

Ефективність мовленнєвої взаємодії учнів під час навчання великою мірою залежить від якості, інформативності та актуальності для них матеріалу підручника, а також вивіреності методичного апарату, що скоординує суб'єктів навчання на реалізацію усіх форм спілкування. Кожен із підручників є, по суті, сценарієм навчального процесу, організовує його зміст і методику загалом, обумовлює інтерактивно-комунікативний режим навчання української мови учнів, для яких вона є нерідною.

Список використаних джерел

Петрук, О. М. (2018). Українська мова: підручник для 1 класу закладів загальної середньої освіти з навчанням угорською мовою (у 2-х частинах, з аудіосупроводом). Частина 1. Львів: Світ. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/713834>

- Петрук, О. М. (2019). Українська мова: підручник для 2 кл. з навчанням румунською мовою закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах, з аудіосупроводом). Частина 1. Львів: Світ. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716165>
- Петрук, О. М. (2020). Українська мова та читання: підручник для 3 класу з навчанням румунською мовою закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах, з аудіосупроводом). Частина 1. Львів: Світ. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720508>
- Петрук, О. М. (2021). Українська мова та читання: підручник для 4 класу з навчанням румунською мовою закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах, з аудіосупроводом). Частина 1. Львів: Світ. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/724747>

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ У ПІДРУЧНИКУ З ІСТОРІЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ У 5 КЛАСІ

Пометун Олена,

доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

 opometun@gmail.com

Інтеграцію в освіті розглядають у багатьох аспектах, зокрема як цілеспрямоване об'єднання, синтез відповідних навчальних дисциплін/предметів у самостійну систему цільового призначення – зазвичай інтегрований курс, спрямований на забезпечення цілісності знань та вмій учнів у межах освітньої галузі чи кількох галузей.

Реалізація завдань інтеграції змісту, передбачених Державним стандартом (Державний стандарт, 2020), стала основою модельної програми інтегрованого курсу «Досліджуємо історію і суспільство», створеної колективом наукових співробітників відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України (Пометун, Ремех, Малієнко, Мороз, 2021). Методологія внутрігалузевої (в галузі історичної та громадянської освіти) інтеграції, розроблена авторами програми, базується на тому, що зміст навчального матеріалу курсу формувався у вигляді блоків міжпредметної інформації навколо виокремлених стрижневих системоутворювальних категорій чи ідей, що давало змогу досліджувати їх під кутом зору різних навчальних предметів/освітніх галузей. Явища суспільного життя сьогодення та минулого, що позначені цими міжпредметними категоріями, розглядаються в одному тематичному блоці (розділі курсу, параграфі, на уроці) з урахуванням особливостей методів дослідження окремих наук: історії, філософії, політології чи правознавства (Пометун, Гупан, 2022). Така сукупність понять, категорій, ідей у кожній темі курсу складає знансвий складник компетентностей учнів, що формуються засобами галузі громадянської та історичної освіти.